

ÖRTÜNMENİN TARİHÇESİ

<"xml encoding="UTF-8?">

AYETULLAH ŞEHİT MUTAHHARİ

Çeviri: Salih Faik

Allah'ın adıyla MÜELLİFİN ÖNSÖZÜ

Kadının, yabana bir erkek karşısında örtünmesi, İslam'ın önem verdiği hususlardan biridir. Kurari-i Kerim'de bu konuya açıklık getirilmiştir. Bundan dolayı, İslami açıdan mevzu'nun özü üzerinde tereddüt kabul edilmez.

Kadının, kendisini yabancı bir erkek karşısında örtmesi, yabancı kadınlar ve erkekler arasındaki sınırın gereklerindendir. Bunun gibi, yabancı bir erkekle yabancı bir kadının yalnız bir arada bulunmalarına da izin verilmez.

Bu konuyu beş bölümde incelememiz gerekir:

1 – Acaba örtünme, sadece İslam'ın özelliklerinden mi? Ve İslam'ın zuhurundan sonra müslüman olmayanlara da müslümanlardan mı sirayet etti? Ya da yalnızca islâm ve müslümanların özelliklerinden olmayıp, İslam'dan önceki milletler arasında da örtünme var mıydı?

2 – Örtünmenin nedeni nedir?

Bildiğimiz gibi, erkek ve dişi hayvan cinsleri arasında hiç bir sınırlama yoktur, onlar genellikle birbirleriyle serbestçe ilişki kurarlar. Bu kurala göre, doğal olarak insanlar da böyle olmalıdır; ama hangi neden kadın ve erkekler arasında, kadının örtünmesiyle

veya başka bir şekilde hicaba riayet etmesiyle bir sınırın ortaya çıkmasını gerektirmektedir? Yalnız örtünme değil, cinsi ahlakın tümünde böyle bir soru sorulabilir. Haya ve iffet konusunda da aynı soru söz konusudur. Hayvanlar için cinsi sorunlarda utanma diye bir şey yoktur. Fakat insanlarda özellikle kadınlarda haya ve utanma duygusu mevcuttur.

3 – Örtünmenin İslam'a göre felsefesi,

4 – Eleştiriler

5 – İslam'da örtünmenin sınırları nelerdir?

Acaba İslam, «Hicab» kelimesinin lügat manasında olduğu gibi, kadının tesettür içinde (yalnızlığa itilmesi) kalması taraftarı mı? Yoksa, kadının ; toplumdan tecrid edilmeden yabancı erkekler huzurunda bedenini örtmesinden yana mıdır?

Ve ikinci durumda örtünmenin sınırı nereye kadardır? Acaba yüz ve iki el bileklere kadar örtülmeli mi, yoksa bütün beden örtülüp yüz ve iki el bileklere kadar açık mı bırakılmalı? Yüz ve ellerin bileklere kadar olan kısmını örtmek gerekmez mi?

Her durumda, İslam'da «iffeti koruma» diye bir konu var mıdır, yok mudur? Yani İslam'da «haremler», «mahpusluk» ile karışmadan hiçbir olmaya üçüncü bir yol var mıdır, yok mudur? Başka bir deyişle, İslam, kadın ve erkek topluluğunun birbirlerinden. tamamen ayrılmasından mı yana, yoksa...

Bunlar, bu kitapta cevabını vereceğimiz sorulardır.

ÖRTÜNMENİN TARİHÇESİ

Benim, tarihi açıdan bilgim tam değildir. İslam'dan önce yaşayan bütün milletler hakkında görüş sahibi olduğumuz zaman ancak tarih bilgimiz tam olur. Şu kadarı açıktır ki, İslam'dan önceki bazı milletler arasında da hicab vardı.

Bununla ilgili kitaplarda okuduğum kadarıyla, islam öncesi İran'da, Yahudi kavmi arasında ve muhtemelen Hindistan'da hicab vardı ve İslam kanunlarında belirtilen hicabtan daha sert ve zordu. Ama cahiliyet devrinde araplarda hicab yoktu. Ve İslam'la birlikte araplar arasmda hicab görölmeye başladı.

Will Dourant «Medeniyet Tarihi» (farsça tercümesi) 12. Cilt 30. sayfa'da Yahudi Kavmi ve Taîmud kanunu hakkında şöyle yazıyor: -»Eğer bir kadın yahudi kanunlarına karşı hareket etseydi:

Örneğin, başına bir şey örtmeden halk arasında yürüseydi, caddelerde ip örseydi, herhangi bir yabancı erkekle konuşsaydı veya yüksek sesle konuşsaydı ve bunun gibi hallerde, erkek mehir ödemedен kadını boşayabilirdi.»

11

? Buna göre, Yahudi kavminde adet olan hicab, daha sonra açıklayacağımız gibi, İslam'daki hicabtan çok daha zor ve müşküldür.

Will Dourant «Medeniyet Tarihi» adlı eserinin T. Cilt 552. sayfasında eski İranlılar hakkında şöyle diyor :

«Zerdüş devrinde kadınlar yüksek bir makama sahipti, tam bir serbestlik içinde ve yüzü açık olarak halk arasında, dolaşırlardı...»

Bu arada şöyle diyor:

«Daryuş'tan sonra, özellikle zengin tabaka arasında kadının değeri aşağı düştü. Fakir kadınlar, çalışmak için halk arasında dolaşmaya mecbur olduklarından, özgürlüklerini koruyorlardı, fakat öteki kadınlar için hayız devresinde bir köşeye çekilmek gerekliydi. Bu adet giderek daha da genişledi ve kadının bütün sosyal hayatını kapladı.

Bu eylem müslümanlar arasında örtünmeye temel sayılmaktadır. Toplumun üst tabakalarına mensup kadınlar, üzerlerinde örtü olmadan evden dışarı çıkmaya cesaret edemez ve hiçbir zaman erkeklerle açıkça ilişki kurmalarına izin verilmezdi.

Babası ve kardeşleri bile olsa evli kadının, kocasından başka erkekleri görmeye hakkı yoktu.
İslam öncesi İran'dan kalan tasvirlerde, kadın sureti görülmemekte ve isimleri göze
çarpmamaktadır...»

?Dikkatle incelendiğinde, İslam öncesi İran'da örtünmenin daha zor ve şiddetli olarak hüküm
sürdüğünü görmekteyiz. Öyle ki, evli kadının, babası hatta kardeşleri ona namahrem sayılırdı.

?Will Dourant'a göre, Mecusiliğin adetlerine göre İslam öncesi İran'da hayızlı kadın üzerine
uygulanan, kadının bir odaya hapsedilmesi, adet müddetince herkesin ondan uzaklaşması ve
onunla ilişkilerden kaçınması gibi şiddetli kuralların varlığı İslam öncesi İran'da örtünmenin
ortaya çıkmasının asıl nedenidir. Yahudiler arasında da hayızlı kadın üzerinde buna benzer
kurallar uygulanırdı.

Will Dourant «Bu eylemin özü müslümanlar arasında örtünmeye temel sayılmaktadır» demekle
neyi anlatmak istemekte ve amacı nedir?

"Acaba, müslümanlar arasında da hicabın ortaya çıkmasının, hayızlı kadın üzerine uygulanan
sert kurallardan ileri geldiğini mi söylemek istiyor? Eğer amacı buysa, hepimiz biliyoruz ki,

İslam'da böyle kurallar hiç bir zaman olmamış ve şimdi de yoktur. İslam'da hayızlı kadın sadece
namaz ve oruç gibi bir kısım farz ibadetlerden muaf tutulmaktadır ve adet müddetince onunla
cinsi temas caiz değildir. Ancak hayızlı kadın için diğerleriyle görüşme açısından bir köşeye
çekilmesini gerektirecek hiçbir engel yoktur.

Eğer amacı hicabın, İranlılar müslüman olduktan sonra, diğer müslümanlara İranlılardan geçtiği
ve müslümanlar arasında yaygın bir adet haline geldiğini söylemek ise, bu da doğru değildir.
Çünkü, daha İranlılar müslüman olmadan önce hicabla ilgili ayet nazil olmuştu.

Will Dourant'ın sözlerinin başka bir yerinden her iki amacında iddiacısı olduğu anlaşılmaktadır;
yani hem hicabın, İranlılar müslüman olduktan sonra müslümanlar arasında yayıldığını iddia
etmekte ve hem de hayızlı kadınla cinsi ilişkinin terkedilmesinin,

müslüman kadınların örtüye bürünmelerinde ve en azından bir köşeye çekilmelerinde etkili
olduğunu iddia etmektedir.

(Will Dourant cilt 11. sayfa 112'de (Farsça tercümesi) şöyle demektedir.

«Arapların İran'la ilişkileri, hicab ve livatanın müslümanlar arasında yayılmasına neden oldu. Araplar, kadının aldatıcı cazibesinden korkuyor, ona bağlanıyorlar ve kadının iffet ve faziletin-

13

den şüphe ederek onun bu doğal nüfuzunu telafi ediyorlardı. Ömer, kavmine şöyle diyordu: Kadınlarla danışın, ama onların reylerine karşı davranın. Ancak birinci Hicri asırda müslümanlar kadını örtüyle kapatmıyorlardı. Erkek ve kadınlar birbirleriyle konuşuyor, sokaklarda yanyana gidiyor ve mescitte birlikte namaz kılıyorlardı.

Hicab ve hadımlama ikinci velid zamanında (Hicri 126-127) adet oldu. Kadınların bir köşeye çekilmeleri hayız ve nifas zamanında erkeklere haram olmalarından meydana geldi.

? 111. sayfada şöyle diyor: «Peygamber geniş elbise giymeyi, nehyetmişti, ama bazı araplar bu emri görmezlikten geliyorlardı ve hepsinin süslü elbiseleri vardı. Kadınlar bedenlerini ince elbiselerle,

berrak kemerlerle ve geniş elbiselerle süslerlerdi. Saçlarını güzel bir şekilde ayırır, başın her iki tarafına döker veya örerek başın arka tarafına bırakırlardı. Bazı zamanlar siyah ipek ipliklerle saçlarını daha da gösterişli hale getirirlerdi,

genellikle kendilerini çiçek ve cevahirle süslerlerdi. Hicri 97 yılından itibaren kadınlar yüzlerini gözün altından itibaren ince bir örtüyle kapatmaya başladılar, o zamandan bu yana bu adet yayıldı.»

Will Dourant, Medeniyet tarihi cilt 10, sayfa 233 de İslam öncesi İranlılar hakkında şöyle demektedir:

«Eski İran'da dost edinmek serbestti, aynı Yunan dilberleri gibi İslam öncesi İran'da da bu tip kadınlar halk arasında görülür, erkeklerin ziyafetlerine katılırlardı, ama evli kadınlar normal olarak evin içinde saklanırlardı. Bu eski İran adeti daha sonra İslam'a nakledildi.»

Will Dourant öyle konuşuyor ki, sanki peygamber zamanında kadınların örtünmesi konusunda en küçük

14

bir kural bile yoktu ve peygamber sadece geniş elbise giymekten nehyetmişti. Ona göre, müslüman kadınlar, birinci hicri asrın sonlarına ve ikinci asrın başlarına kadar tamamen tesettürsüz dolaşıyorlardı.

Durum, elbette kesinlikle böyle değildi. Tarih kesin olarak buna karşı şahitlik etmektedir. Şüphesiz, Will Dourant'ın anlattığı, cahiliyet dönemindeki kadınların durumudur. İslam ise bu açıdan yeni gelişmeler ortaya koydu. Peygamberin zevcesi Ayşe, Ensar kadınlarını devamlı olarak şöyle övüyordu:

«Ensar kadınları varolsunlar. Nur süresinin ayetleri indiğinde, onlardan birinin bile eskiden olduğu gibi dışarı çıktığı görülmedi. Başlarını siyah başörtüleriyle öyle kapatıyorlardı ki sanki başlarına karga konmuş.» (*)

Ebu Davud, Süneninde (Cilt II., sayfa 382) aynı konuyu Resulullah'ın zevcesi Ümmü Seleme'den nakletmektedir. Şu farkla ki, Ümmü Seleme şöyle diyor: «Ahzab süresindeki şu ayet («Baş örtülerini kendilerine yaklaştırsınlar») nazil olduktan sonra, Ensar kadınları böyle yaptılar.»

Kont Gobineau «İran'da Üç Yıl» adlı kitabında, Sasaniler devrindeki şiddetli örtünmenin, İslam'dan sonra da İranlılar arasında kaldığına inanmaktadır. Ona göre Sasaniler devrindeki İran'da yalnız kadının örtünmesi değil,

tam tersine kadının gizli tutulması da söz konusuydu. Gobineau (Gobino) daha sonra şu iddia da bulunmaktadır: Mubed (Zerdüşt dininde dini önder) ve şehzadelerin isteklerine göre sürdürülen başıboş adetler öyle bir dereceye varmıştı ki, evde güzel bir hanımı olan, onun başkası tarafından görülmesine izin vermezdi ve imkan dahilinde onu gizlerdi. Eğer o kişinin evinde güzel bir hanımı olduğu bilinseydi, o

(*) Keşşaf tefsiri Nur suresi 31. ayeti tefsiri.

zaman onun sahibi sayımladığı gibi kendi canından da olurdu.

Cevahir-i lal Nehru da (1889-1964) - Eski Hindistan başbakanı - örtünmenin müslüman olmayan milletlerden – Rumlardan ve eski İranlılardan– İslam dünyasına girdiğine inanır. «Dünya Tarihine Bakış» adlı kitabının 1. Cilt 328. sayfasında İslam Medeniyetini övmekte ve sonradan ortaya çıkan değişikliklere işaret ederek, bu konuda şöyle demektedir :

«Büyük ve esef verici bir değişiklik yavaş yavaş ortaya çıktı. Bu kadınlardaki değişikliktir. Arap kadınları arasında örtünme adeti ve perde yoktu, arap kadınları erkeklerden ayrı ve gizli yaşamazlardı,

tam tersine halka açık yerlerde bulunur, hutbe ve vaaz meclislerine gider ve hatta kendileri hutbe ve vaaz okurlardı. Ama araplar da başarılarının etkisinde pta-larak yavaş yavaş komşuları olan Doğu Roma İmparatorluğu ve İran İmparatorluğunda bulunan adetleri kendilerine edindiler. Araplar, Doğu Roma İmparatorluğunu yenilgiye uğrattılar ve İran imparatorluğunu sona erdirdiler.

Ancak kendileri de bu iki imparatorlukta hüküm süren kötü adet ve gidişatları sahiplendiler. Nakledildiği üzere, özellikle Konstantiniyye ve İran İmparatorluklarındaki adetlerin nüfuz etmesiyle ki,

kadınların erkeklerden ayrılması ve kadınların örtünmeleri adeti araplar arasında yayılmaya başladı. Yavaş yavaş «Harem» sistemi başladı. Böylece erkekler ve kadınlar birbirlerinden ayrıldılar.»

Nehru'nun bu iddiaları doğru değil, yalnız, sonraları müslüman arapların, arap olmayan müslümanlarla olan ilişkileri sonucunda, hicab, Resul Ekrem (S.A.A.) zamanındakinden daha şiddetli oldu. Ancak bu «İslam, kadının örtünmesine esasen önem vermemişti» demek değildir.

16

Nehru'nun sözlerinden anlaşıldığına göre Rumlar arasında da (Belki Yahudi kavminin etkisinde kalarak) hicab vardı ve harem adeti de İran ve Rum'dan geçerek İslam halifelerinin saraylarına yol bulmuştur. Bu noktayı diğerleri de tasdik etmiş bulunuyorlar.

Hindistan'da da katı ve zor bir örtünme hüküm sürmüştür. Ancak, İslam'ın Hindistan'a nüfuzundan önce mi yoksa İslam'ın nüfuzundan sonra mı hicab Hindistan'da yayıldı. Müslüman olmayan Hintliler, müslümanların,

özellikle İranlı müslümanların etkisinde kalarak mı kadının örtünmesini kabul ettiler, bu konu aydınlanmış değil. Fakat aydınlığa kavuşmuş olan, Hindistan'da da İslam öncesi İran'da olduğu gibi katı ve zor bir örtünmenin hüküm sürdüğüdür.

Will Douran'ın, Medeniyet Tarihi adlı eserinin ikinci cildindeki sözlerinden anlaşıldığı üzere, Hindistan'daki hicab, müslüman İranlılar tarafından Hindistan'da yayılmıştır.

Nehru, naklettiğimiz sözlerinin devamında şöyle diyor:

«Maalesef, bu kötü adet yavaş yavaş İslam toplumunun özelliklerinden biri haline geldi ve Hindistan'da, müslümanların buraya gelmesiyle bunu öğrendi.»

Nehru'ya göre hicab Hindistan'a müslümanlar tarafından götürüldü. Ancak, riyazeti, dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınmayı, hicabın ortaya çıkmasına neden olarak varsayarsak,

o zaman Hindistan'ın en eski dönemlerinden bu yana hicabı benimsediğini kabul etmemiz gerekir. Çünkü Hindistan, maddi lezzetleri kötü sayan eski riyazet (nefsi öldürme) merkezlerinden biri olagelmıştır.

Russell (Bertrand) «İzdivaç ve Ahlak» adlı kitabının 135. sayfasında şöyle diyor:

«Medeni toplumlarda görüldüğü gibi cinsi ahlak iki menbadan kaynaklanmaktadır: Biri, babalık gü-

vencesine –tatmin olma isteği – olan meyil, ötekisi aşkın kötü kabul edildiği riyazet inancı.

Cinsi ahlak Hristiyanlıktan önceki asırlardan ta bu güne kadar sadece birinci menbadan (babalık güvencesi isteği)

kaynaklanmaktaydı. Ancak istisnai olarak görüldüğü kadarıyla riyazet (nefsi öldürme) inancının

ortaya çıktığı Hindistan ve İran'da cinsi ahlâk ikinci menbadan kaynaklanmış ve bütün dünyaya yayılmıştır.»

Her durumda şurası açıktır ki, İslam'dan önce de dünyada hicab vardı. Ve hicabı ilk olarak İslam icat etmemiştir. Ancak, İslam öncesi var olan hicabla, İslam'ın ortaya koyduğu hicabın sınırları aynı mıydı, değil miydi?

Ve ayrıca İslam'a göre hicab'ın gerekliliğini ortaya koyan neden ve felsefe ile dünyanın diğer yerlerinde hicab'a neden olan felsefi dayanak arasında bir benzerlik var mı, yok mu? Bu ve benzeri konuları sonraki bölümlerde geniş şekilde ele alıp üzerinde duracağız.

Mutahhari'nin İslam'da Hicab kitabından alınmıştır,

www.IslamKutuphanesi.com